

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.79>

УДК 314.1

Л. Л. Мельник,

к. е. н., доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9554-7348>

І. І. Байдак,

старший викладач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9096-2216>

І. А. Застава,

старший викладач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4364-6370>

**МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА
ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ**

L. Melnyk,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Public Management and Administration, Dnipro State Agrarian and Economic University

I. Baidak,

Senior Lecturer of the Department of Management, Public Management and Administration, Dnipro State Agrarian and Economic University

I. Zastava,

Senior Lecturer of the Department of Management, Public Management and Administration, Dnipro State Agrarian and Economic University

INTERNATIONAL LABOR MIGRATION: ESSENCE, CAUSES AND IMPACT ON THE FORMATION OF PRODUCTION FACTORS IN UKRAINE

Стаття присвячена актуальній проблемі дослідження міжнародної трудової міграції робочої сили та її впливу на формування факторів виробництва України під час кризових умов і введення воєнного стану. Розглянуто сутність міжнародної трудової міграції як переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах міжнародного ринку праці на термін більше року, зумовлене характером розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, дією економічних законів. Досліджено вплив міжнародної трудової міграції на формування таких факторів виробництва як праця, капітал, земля, підприємництво. Виявлено основні причини трудової міграції, до складу яких входять політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні.

Досліджено, що міжнародна трудова міграція відбувається під дією низки взаємопов'язаних чинників в умовах зростаючих відмінностей між країнами. Наведені дані по масштабності процесу міграції з України в країни Європи та за її межі, по рівню середньомісячної та погодинної зарплати в приймаючих країнах. Розглянуто особливості працевлаштування

українських біженців в приймаючих країнах. Визначено, що сукупність названих причин призводить до прийняття мігрантами остаточного рішення про трудову міграцію за кордон, причому тенденція до масового виїзду буде мати багато наслідків як для країни виїзду, так і для країни в'їзду. Виокремлено позитивні та негативні наслідки міжнародної трудової міграції для країн-донорів і країн реципієнтів.

Запропоновано заходи пом'якшення негативних наслідків міжнародної трудової міграції, комплексна реалізація яких може зменшити відтік трудових ресурсів, сприяти економічному розвитку та зміцненню соціальної стабільності в Україні. Зроблено висновок, що поширення процесу міжнародної трудової міграції відзначається значними втратами робочої сили, а це перешкоджатиме подальшому розвитку України. Виявлено, що країна переселення отримує набагато більше переваг, ніж Україна у якості країни-донора, тому постає необхідність вживання заходів, направлених на поліпшення умов праці, покращення соціально-економічного становища та застосування дієвого механізму регулювання національного ринку праці, який був би направлений на подолання негативних наслідків міжнародної трудової міграції.

The article is devoted to the topical problem of studying international labor migration of the labor force and its impact on the formation of factors of production in Ukraine during crisis conditions and the introduction of martial law. The essence of international labor migration is considered as the movement of the working-age population from one country to another within the international labor market for a period of more than a year, determined by the nature of the development of productive forces and production relations, the action of economic laws. The impact of international labor migration on the formation of such factors of production as labor, capital, land, entrepreneurship is studied. The main reasons for labor migration are identified, which include political, economic, social, cultural and environmental.

It is studied that international labor migration occurs under the influence of a number of interrelated factors in conditions of growing differences between countries. Data are provided on the scale of the migration process from Ukraine to European countries and beyond, on the level of average monthly and hourly wages in host countries. The features of employment of Ukrainian refugees in host countries are considered. It is determined that the combination of the above reasons leads to the final decision of migrants on labor migration abroad, and the tendency towards mass departure will have many consequences for both the country of departure and the country of entry. The positive and negative consequences of international labor migration for donor and recipient countries are highlighted.

Measures are proposed to mitigate the negative consequences of international labor migration, the comprehensive implementation of which can reduce the outflow of labor resources, promote economic development and strengthen social stability in Ukraine. It is concluded that the spread of the process of international labor migration will be marked by significant losses of labor, and this will hinder the further development of Ukraine. It is revealed that the country of resettlement receives much more benefits than Ukraine as a donor country, therefore there is a need to take measures aimed at improving working conditions, improving the socio-economic situation and applying an effective mechanism for regulating the national labor market, which would be aimed at overcoming the negative consequences of international labor migration.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, фактори виробництва, робоча сила, трудові ресурси, міграційні процеси.

Keywords: international labor migration, factors of production, labor force, labor resources, migration processes.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах глобалізації

світова економіка характеризується активною мобільністю робочої сили, що зумовлює зростаюче значення міжнародної трудової міграції. Це явище стає ключовим чинником у розвитку національних економік, трансформації ринку праці та формуванні факторів виробництва. Міжнародна трудова міграція має глибокий соціально-економічний зміст, який охоплює як переваги для країн-донорів і країн-реципієнтів, так і ризики, пов'язані із впливом кваліфікованих кадрів, соціальним напруженням і демографічними змінами.

Україна відіграє значну роль в якості експортера робочої сили як в країни Європейського Союзу, так і в інші країни світу. В умовах глобалізаційних процесів та інтернаціоналізації виробництва взаємопов'язані національні ринки праці відчують на собі вплив посиленних процесів зовнішньої трудової міграції та кризових явищ, набувають певних негативних або позитивних зрушень.

У період воєнного стану величина міграційних потоків, які складаються як з біженців, так і трудових мігрантів, збільшилася. Це значною мірою вплинуло на ринки праці України і країн-реципієнтів. Таке переміщення українського населення за кордон може поглибити нестачу кваліфікованої робочої сили. Міжнародна трудова міграція потребує додаткових досліджень, тому що вона може як погіршувати ситуацію на національних ринках праці, так і допомагати подолати наслідки кризи при відповідному регулюванні з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам міжнародної міграції робочої сили присвячені праці таких зарубіжних фахівців, як Ф. Фасані, Еверетта Лі, Б. Андерсона, Егорі Кунца та інших. Серед вітчизняних вчених значний внесок в дослідження внесли Білоцерківець В.В., Малиновська О.А., Локшенюк О.В., Косачевич Н.О., Федірко Н.В., Мойсей В.І., Дерев'янка Н.А. Більшість вчених вважають, що необхідно зменшити негативні наслідки впливу на національний ринок праці від міграційного процесу. У той же час недостатньо висвітленим є питання впливу

міжнародної трудової міграції на формування факторів виробництва в умовах воєнного стану, що зумовлює актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сутності, причин та впливу міжнародної трудової міграції на формування факторів виробництва України під час кризових умов і введення воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міграційні процеси супроводжували людство протягом усього періоду його існування, однак у сучасних умовах переміщення населення стрімко зростає і набуває значного впливу на економічну, політичну, соціальну, культурну сфери, на формування факторів виробництва як країн-донорів, так і країн-реципієнтів.

Для детального дослідження цього процесу проаналізуємо сутність окремих термінів. Міжнародна міграція трудових ресурсів є складовою міжнародної міграції населення взагалі. Перше охоплює лише працездатне населення, друге – всі його категорії, включаючи і непрацездатних осіб. Міжнародну трудову міграцію можна також розглядати як форму міжнародних економічних відносин, яка полягає в переливанні трудових ресурсів з одних країн в інші і виражає процес перерозподілу трудових ресурсів між ланками світового господарства. Український дослідник Білоцерківець В.В. визначає міжнародну міграцію робочої сили як переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах міжнародного ринку праці на термін більше року, зумовлене характером розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, дією економічних законів [1].

В аспекті впливу міжнародної трудової міграції на формування факторів виробництва (праця, капітал, земля, підприємництво) зазначимо, що цей процес безпосередньо впливає на фактор праці, а опосередковано на інші. Стосовно праці міграція сприяє перерозподілу трудових ресурсів між країнами, збільшуючи продуктивність у країнах із дефіцитом робочої сили та зменшуючи навантаження на ринок праці у країнах-донорах; капіталу –

перекази трудових мігрантів сприяють формуванню внутрішнього попиту та інвестицій, особливо в країнах, що розвиваються; землі та ресурсів – зменшення чисельності населення у країнах-донорах може полегшити тиск на природні ресурси, однак і спричинити деградацію сільських територій через брак робочої сили; підприємництва – частина мігрантів після повернення використовують отримані знання та кошти для започаткування власного бізнесу, що активізує мале підприємництво.

На міжнародний міграційний рух населення, насамперед у контексті трудової міграції, впливають різні умови та чинники, які потребують аналізу та вивчення для розуміння його регулювання в залежності від завдань соціального та економічного розвитку країни. Основними причинами трудової міграції є: політичні (нестабільність, війни, переслідування); економічні (інфляція, рівень заробітної плати, безробіття, відсутність можливостей для професійної реалізації); соціальні (якість життя, умови праці, рівень соціального захисту); культурні (свобода віросповідання, відсутність расової та етнічної дискримінації); екологічні (краща екологічна ситуація, чиста питна вода та екологічно безпечна їжа). Розглянемо більш детально ці причини та їх наслідки.

В умовах введення воєнного стану процес міграції населення набув глобального масштабу. Він може мати тимчасовий або постійний характер і охоплювати як низькокваліфіковану, так і висококваліфіковану робочу силу. За даними Агентства ООН у справах біженців, станом на 20.03.2025 р. було зафіксовано в усьому світі 6,933 млн. біженців з України (6,373 млн. зафіксовано в Європі і 0,56 млн. за межами Європи) (рис. 1). Це незначний відтік з України порівняно зі станом на 31.12.2023 р. (близько 0,5 млн. осіб). Потік біженців направлений в такі розвинені країни як Німеччина (1243,4 тис. осіб), Польща (998,1), Чехія (398,6), Велика Британія (254,0), Іспанія (235,7), Італія (170,6), Франція (70,5) [2].

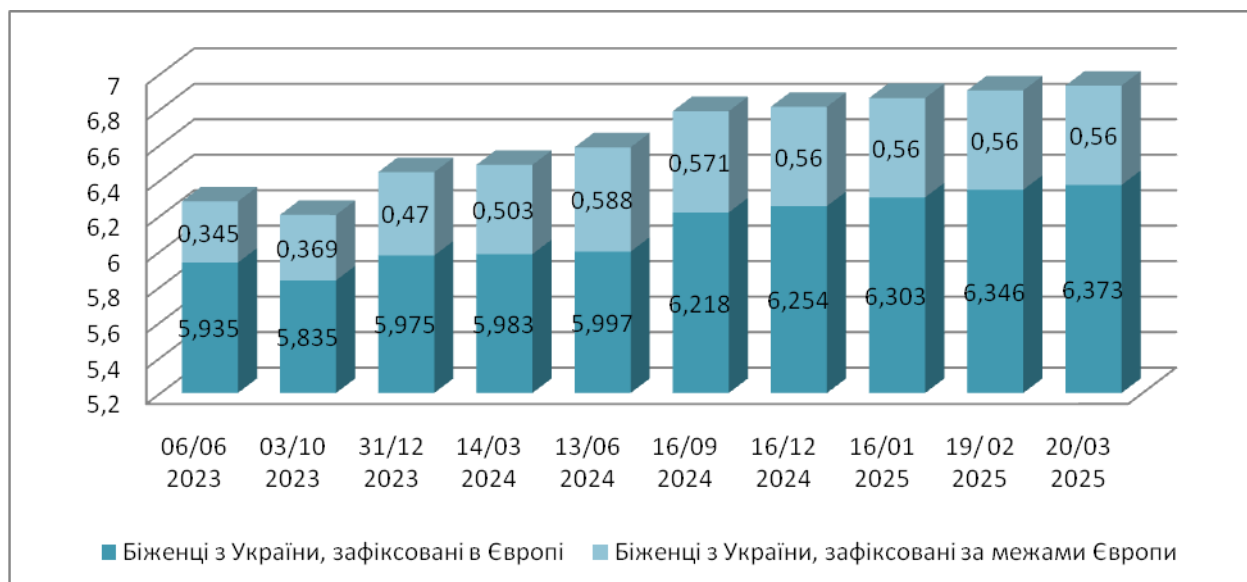

Рис. 1. Динаміка міграції з України, млн. осіб

Джерело: сформовано авторами на основі [2].

Як свідчать наведені дані, мільйони українців були змушені покинути рідні домівки та виїхати за кордон у статусі біженців. Більшість країн Європи продовжують приймати біженців (тимчасовий захист продовжено до 4 березня 2026 р.) та надавати їм всебічну допомогу, однак кількість заяв на отримання тимчасового притулку поступово скорочується. Деяким з переселенців вистачає державних виплат, а більшість почали шукати роботу. Найвищий рівень зайнятості серед українських біженців зафіксовано в Польщі – 65% працездатних громадян знайшли роботу, у Великій Британії працевлаштовано 61% українців, у Швеції цей показник становить 56%, у Литві – 53%, у Чехії – 51%, у Данії, Нідерландах, Естонії – 46%, у Франції роботу знайшли близько третини переселенців, тоді як в Ірландії – лише 28%. Найнижчий рівень зайнятості – у Німеччині, Італії та Швейцарії, де роботу отримали лише 19% українських біженців [3].

Біженці з України зі статусом тимчасового захисту у країнах Європи мають законне право на працевлаштування. Для того, щоб працювати за спеціальністю, потрібно підтвердити диплом, знати мову, тому більшість обирають такі вакансії, які не потребують підтвердження кваліфікації. В основному працевлаштовуються на заводах, в клінінгових компаніях, в

зкладах харчування або на сезонних роботах (збір овочів, фруктів, ягід). Якщо людина має технічні навички, то працює в автосервісах, на будівництві, в агровиробництві. Студенти, якщо володіють місцевою мовою, працюють офіціантами чи барменами. Великий попит мають перукарі, майстри манікюру, масажисти та косметологи.

Інфляція є одним із головних чинників, що впливають на міжнародну трудову міграцію. Зростання рівня цін у країнах походження призводить до зниження купівельної спроможності населення, зменшення реальних доходів і загального рівня життя. У таких умовах трудова міграція стає для багатьох громадян засобом економічного виживання, оскільки дозволяє отримувати стабільніші доходи в країнах із нижчим рівнем інфляції та більш передбачуваною економікою. Водночас інфляція у країнах призначення може знижувати реальну вартість заробітної плати трудових мігрантів, що зменшує привабливість таких країн для потенційних мігрантів. Це може змусити працівників змінювати країну перебування або навіть повертатися на батьківщину, якщо витрати на життя зростають швидше, ніж доходи. Таким чином, інфляція може бути як поштовхом до трудової міграції з економічно нестабільних країн, так і фактором, що стримує приплив мігрантів до країн з високими темпами знецінення грошей. Вона впливає як на мотивацію до переїзду, так і на здатність мігрантів утримувати себе та підтримувати родини на батьківщині.

Найбільший вплив на зовнішню трудову міграцію має рівень оплати праці. Середній рівень зарплати в Україні хоча і зріс в січні 2025 р. до 18660 грн. (приблизно 430 євро), але він занадто низький у порівнянні з Європейськими країнами. Згідно з офіційними даними, у 2025 р. середня зарплата за місяць в Європі склала (у євро): Швейцарія – 8148, Норвегія – 7094, Данія – 6069, Люксембург – 5462, Бельгія – 4511, Швеція – 4338, Франція – 3929, Німеччина – 3812, Австрія – 3705, Італія – 3141, Іспанія – 2418, Словенія – 2218, Чехія – 1250, Польща – 1115. Розглядаючи середній розмір зарплат, слід враховувати, що податки в Європі великі. Так, у Швеції

ставка прибуткового податку складає 56,4%, Бельгії – 53,7%, Нідерландах – 52%, Великобританії – 50%.

В Європі заведено оплачувати працю погодинно. Найвищими зарплати за цим критерієм спостерігаються у Норвегії – 53,83 євро, Швейцарії – 52,48 євро, Данії – 44,0 євро, Бельгії – 40,6 євро, Швеції – 40 євро (для порівняння в Україні – 1,1 євро). Розподіл зарплат за професіями також має значення. Наприклад, у Норвегії найбільше отримують медики, ІТ-фахівці, програмісти; у Німеччині – фінансисти, лікарі, працівники страхових компаній; у Франції – бухгалтери, програмісти, працівники на виробництві. Загалом фінансисти зможуть отримувати оклад у розмірі 101 тис. дол., старші менеджери – 133 тис. дол., юристи – 90 тис. дол., спеціалісти ІТ-сфери – від 20 до 40 тис. дол. [4].

Високий рівень безробіття, відсутність можливостей для професійної реалізації працівників також впливають на міграційні процеси. Сюди відносяться масові скорочення на підприємствах, які пов'язані з кризою, зменшення або навіть відсутність вакансій на окремі спеціальності, зникнення окремих галузей, відставання розвитку економіки деяких регіонів. З початку війни значно збільшилась кількість безробітних по причині спаду економічної активності та бойових дій.

Соціальні умови також відіграють важливу роль у формуванні масштабів і напрямів міжнародної трудової міграції. Низький рівень життя, безробіття, недостатній доступ до якісної освіти, медичного обслуговування та соціального захисту у країнах походження змушують людей шукати кращі умови за кордоном. Навпаки, країни з розвиненою соціальною інфраструктурою приваблюють трудових мігрантів, оскільки пропонують вищу якість життя, соціальні гарантії та можливості для професійного зростання. Соціальні фактори також впливають на інтеграцію мігрантів у новому середовищі. Рівень толерантності у приймаючому суспільстві, доступ до житла, охорони здоров'я, освіти та соціальних послуг визначають ступінь адаптації та ефективність включення мігрантів у економічне та культурне

життя країни. Таким чином, соціальні умови є не лише причиною виїзду з країни, а й чинником, що впливає на успішність міграційного досвіду.

Вплив культурних та екологічних чинників проявляється як у причинах міграції, так і в адаптації мігрантів у країнах призначення. Культурні чинники включають мовні бар'єри, релігійні особливості, звичаї, цінності та менталітет населення. Країни з культурно спорідненим населенням часто приваблюють більше мігрантів, оскільки спільність культури полегшує процес адаптації, знижує соціальну напругу й сприяє інтеграції в нове середовище. Також важливу роль відіграє наявність сформованих діаспор, які забезпечують підтримку новоприбулим та спрощують влаштування на роботу. Екологічні чинники стають дедалі актуальнішими в умовах глобальних змін клімату. Посухи, повені, вичерпання природних ресурсів та погіршення екологічних умов змушують людей покидати рідні території в пошуках безпечнішого та стабільнішого середовища. Зокрема, країни Африки та Південної Азії втрачають значну частину трудових ресурсів через деградацію довкілля, що ускладнює ведення сільського господарства — основного джерела зайнятості в цих регіонах. Таким чином, культурні чинники можуть як стимулювати, так і стримувати трудову міграцію, залежно від ступеня культурної сумісності між країнами, а екологічні умови дедалі частіше виступають каталізатором вимушеної міграції, зокрема у пошуках нових можливостей для працевлаштування.

Сукупність названих причин призводить до прийняття мігрантами остаточного рішення про трудову міграцію за кордон, причому тенденція до масового виїзду буде мати багато наслідків як для країни виїзду, так і для країни в'їзду. Потрібно також враховувати ту обставину, що людський капітал може бути різної цінності, тобто різний за рівнем кваліфікації. Економіка країни, яка приймає мігрантів, отримує значні переваги завдяки залученню робочої сили на непрестижні та низькооплачувані посади. Водночас відтік висококваліфікованих спеціалістів завдає серйозної шкоди державі, яка їх підготувала, адже разом з ними країна втрачає свій

найцінніший інтелектуальний ресурс без жодної компенсації — це явище відоме як «відтік мізків», «втеча умів».

Виїзд низькокваліфікованих працівників відчутної шкоди країні не завдасть, особливо якщо там високий рівень безробіття. Натомість відтік висококваліфікованої робочої сили впливає на країни походження мігрантів наступним чином: знижується рівень наукового потенціалу; скорочується людський капітал, створюючи дефіцит висококваліфікованих робітників; продуктивність праці знижується; нестача кваліфікованої робочої сили в періодах зростання спричинює різке зростання рівня заробітної плати в окремих галузях або професіях [5].

Міграція з країни-донора може викликати дефіцит робочої сили, зниження рівня безробіття, підвищення рівня середньої заробітної плати. Так, Україна відчуває дефіцит працівників, який спричинений відтоком мігрантів за кордон внаслідок воєнного стану. Особливо не вистачає працівників в таких галузях, як машинобудування, будівництво, недостатньо швачок, слюсарів, працівників громадського обслуговування, електриків. Останнім часом міграція трудових ресурсів стала причиною зменшення кількості робочої сили в Україні та посилила процес скорочення чисельності населення.

Вважається, що в країнах еміграції втрати у зв'язку з неотриманням можливих податкових надходжень від емігрантів перевищують виграш, що отримується в результаті скорочення державних послуг та благ у зв'язку з виїздом емігрантів. В результаті споживання зменшується, відбувається скорочення виробництва, втрачаються робочі місця, зростає безробіття. За кордон виїждять, як правило, особи працездатного віку, що отримали освіту за більшою або меншою участю державного фінансування і країна еміграції втрачає потенційні податки з їх доходів. З фінансової точки зору вважається, що іммігранти приносять державі більше доходів у вигляді податків, ніж витрат, пов'язаних із їхнім прибуттям, зокрема на соціальну допомогу та навантаження на громадські служби.

Варто відмітити, що в міграційних потоках наразі домінує економічно активна молодь. Через те, що велику частину біженців складають саме діти, існують серйозні ризики того, що вони виростуть і працевлаштуються за кордоном, через що демографічну ситуацію в Україні можна буде назвати катастрофічною. До того ж, до жінок і дітей мігрантів після закінчення війни можуть доєднатись і чоловіки, що тільки погіршить ситуацію [6].

Якщо відзначати позитивні сторони для України як країни-донора, то слід зауважити, що мігранти перераховують у свою країну частину заробітної плати в іноземній валюті або відправляють імпорتنі товари, сприяючи повнішому задоволенню потреб населення власної країни і поповнюючи таким чином бюджет. Обсяг грошових переказів мігрантів хоча за останні роки скоротився, але в 2024 р. склав 9480 млн. дол. (рис. 2).

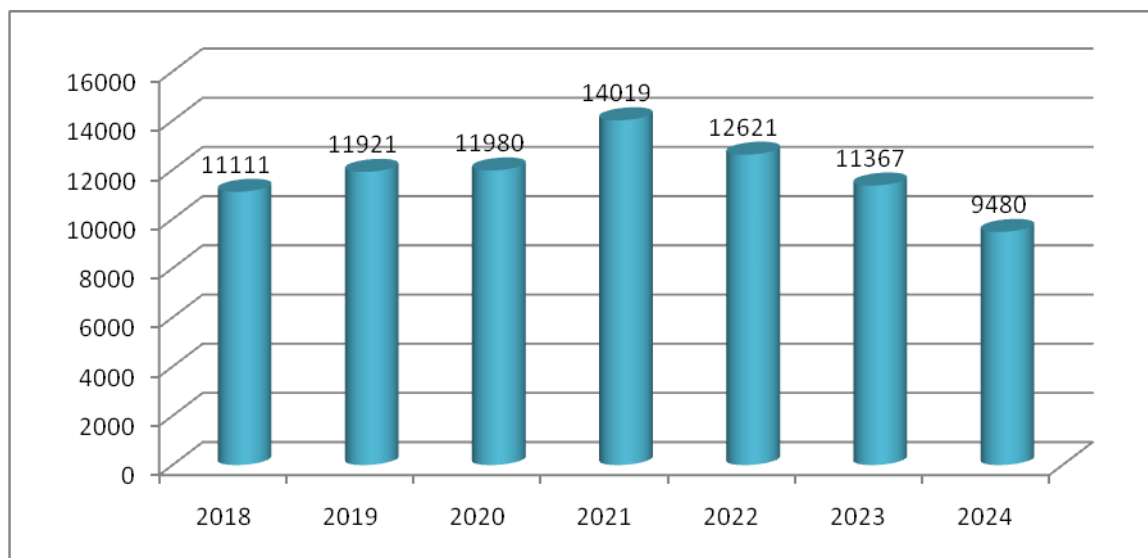

Рис. 2. Динаміка грошових переказів в Україну з-за кордону, млн. дол. США.

Джерело: сформовано авторами на основі [7].

Для економіки України від міграції із неочевидних переваг можна назвати те, що у випадку повернення мігрантів держава не в змозі була б забезпечити їх базовими потребами, тому що багато міст і осель зруйновано війною.

Розглянемо вплив міграційних процесів на країни переселення. Країна-реципієнт може отримати наступні позитиви від міграції трудових ресурсів: мігранти витрачають накопичені заощадження, підтримуючи споживання в країні переїзду; зменшується дефіцит працівників в окремих галузях шляхом отримання дешевої робочої сили, а також кваліфікованих працівників, призводячи до спаду безробіття, підйому споживання і виробництва, сплати податків. Позитивним аспектом імміграції є також надходження нових знань, при цьому лише частина економічної вигоди від цих знань переходить безпосередньо мігрантам та їхнім роботодавцям, тоді як інша частина позитивного ефекту поширюється на все суспільство.

Приймаюча країна відчуває на собі не тільки позитивні наслідки, але й негативи. Так, існують ризики перенаселення, соціальних та культурних конфліктів у зв'язку з великою кількістю мігрантів, зумовленої безробіттям і конкуренцією між місцевими та іноземними працівниками на ринку праці; країна витрачає кошти на соціальні виплати мігрантам, які можуть компенсуватися у разі тільки довгострокового їх працевлаштування; втрачаються ймовірні надходження до бюджету по причині того, що більшість мігрантів здійснюють грошові перекази в Україну.

Для пом'якшення негативних наслідків міжнародної трудової міграції для нашої країни та подальшого економічного розвитку потрібно вживати наступні заходи:

- Підвищення рівня оплати праці та покращення умов праці в Україні. Це дозволить зменшити економічну мотивацію до виїзду за кордон.
- Створення робочих місць та підтримка підприємництва. Розвиток малого та середнього бізнесу, державні програми працевлаштування та підтримка стартапів сприятимуть збереженню трудового потенціалу в країні, спрощення умов для ведення бізнесу, надання пільг та доступних кредитів.
- Освітні та професійні програми для молоді. Важливо забезпечити доступ до якісної освіти та професійної підготовки, що відповідає потребам

сучасного ринку праці. Потрібно проводити необхідні консультації або безкоштовні курси з підвищення кваліфікації.

- Залучення української діаспори та повернення трудових мігрантів. Через програми реінтеграції, спрощення відкриття бізнесу для тих, хто повертається, та податкові стимули для інвестування в українську економіку.

- Соціальний захист трудових мігрантів. Підписання та впровадження двосторонніх угод з країнами, де працюють українці, щодо захисту їхніх прав, пенсійного забезпечення та медичного страхування.

- Інформаційна політика. Поширення достовірної інформації про умови працевлаштування за кордоном, ризики нелегальної міграції та можливості працевлаштування в Україні.

Комплексна реалізація цих заходів може зменшити відтік трудових ресурсів, сприяти економічному розвитку та зміцненню соціальної стабільності в Україні.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Поширення процесу міжнародної трудової міграції відзначається значними втратами робочої сили, а це перешкоджатиме подальшому розвитку України. Цей процес в більшості випадків зумовлений як глобалізаційними умовами, воєнним станом, так і нерівномірністю, значними відмінностями економічного розвитку країн-донорів та країн-реципієнтів. Так, нестабільність економіки, війна, незадовільне матеріальне становище громадян, відсутності гідних умов і оплати праці, збільшенні рівня безробіття, інфляційні процеси, недостатня соціальна і правова захищеність підштовхують людей до міграції та пошуку роботи за кордоном. Країна переселення отримує набагато більше переваг, ніж Україна у якості країни-донора. Тому для подальшого економічного розвитку потрібно вживати заходи, які направлені на поліпшення умов праці, покращення соціально-економічного становища. Потрібен дієвий механізм регулювання національного ринку праці, який був би направлений на подолання негативних наслідків міжнародної трудової міграції.

Література

1. Білоцерківець В.В. Сучасна міжнародна економіка: підручник. Дніпро: ПБП «Економіка», 2019. 386 с.
2. Міграція населення: куди і як виїжджали українці (порівняльні таблиці 2023-2025). *Finance.ua*. 2025. URL: <https://news.finance.ua/ua/mihraciya-naselennya-kudy-i-yak-vyizzhaly-ukrainci-porivnyal-ni-tablyci-2023-2025> (дата звернення: 05.05.2025).
3. Робота в Європі для українців: детальний посібник для мігрантів. *Visit Ukraine.today*. 2024. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/5274/employment-in-europe-for-ukrainians-a-detailed-guide-for-migrants#zakonni-pidstavi-dlya-pracevlastuvannya-za-kordonom> (дата звернення: 05.05.2025).
4. Розміри заробітної плати в Європі. *Migrant.biz.ua*. 2025. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/zarplata-v-ievropi.html> (дата звернення: 06.05.2025).
5. Іжевський П.Г., Кравець І.М. Міжнародна трудова міграція робочої сили та її вплив на внутрішній ринок праці України. Економіка та суспільство. № 45. 2022.
6. Боброва Д., Дон О. Міжнародна трудова міграція та її вплив на ринок праці України в умовах військової агресії рф. *Галицький економічний вісник*. № 3 (82). 2023. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/82/1182.pdf> (дата звернення: 28.04.2025).
7. Грошові перекази в Україну. *Мінфін*. 2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/> (дата звернення: 06.05.2025).

References

1. Bilotserkivets', V.V. (2019), *Suchasna mizhnarodna ekonomika* [Modern international economy], PBP Ekonomika, Dnipro, Ukraine.
2. Finance.ua (2025), "Population migration: where and how Ukrainians left (comparative tables 2023-2025)", available at:

<https://news.finance.ua/ua/mihraciya-naselennya-kudy-i-yak-vyizzhaly-ukrainci-porivnyal-ni-tablyci-2023-2025> (Accessed 5 May 2025).

3. Visit Ukraine.today (2024), “Working in Europe for Ukrainians: a detailed guide for migrants”, available at: <https://visitukraine.today/uk/blog/5274/employment-in-europe-for-ukrainians-a-detailed-guide-for-migrants#zakonni-pidstavi-dlya-pracevlastuvannya-za-kordonom> (Accessed 5 May 2025).

4. Migrant.biz.ua (2025), “Salary levels in Europe”, available at: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/zarplata-v-ievropi.html> (Accessed 6 May 2025).

5. Izhevs'kyj, P.H. and Kravets', I.M. (2022), “International labor migration and its impact on the domestic labor market of Ukraine”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 45.

6. Bobrova, D. and Don, O. (2023), “International labor migration and its impact on the labor market of Ukraine in the context of military aggression of the russian federation”, *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 3 (82), available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/82/1182.pdf> (Accessed 28 April 2025).

7. Minfin Media (2025), “Money transfers to Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/> (Accessed 6 May 2025).

Стаття надійшла до редакції 09.05.2025 р.